

روزشمار جنگ

سه‌شنبه

۲۱ مرداد ۱۳۶۵

۶ ذیحجه ۱۴۰۶

۱۲ اوت ۱۹۸۶

۴۶۸

در پاسخ به حملات هوایی اخیر عراق، امروز پس از حدود یک سال بار دیگر بغداد هدف یک موشک دوربرد ایران قرار گرفت. به نوشته مطبوعات، این حمله را در ساعت ۱:۲۵ بامداد امروز یگان موشکی نیروی هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی انجام داد که بر اثر آن، پالایشگاه "الدوره" بغداد به آتش کشیده شد.^(۱) در این باره ستاد تبلیغات جنگ اطلاعیه‌ای انتشار داد که در آن آمده است: جمهوری اسلامی ایران همواره با قدرت تمام، آمادگی کامل برای مقابله با تعدیات و تجاوزات دشمن را داشته است و مایل است تا در جبهه‌های نبرد به مقابله با دشمن بپردازد، اما رژیم صدام که کم‌ترین اعتنایی به قوانین و عرف بین‌المللی جنگ ندارد، با دست زدن به اقدامات جنایتکارانه، مردم غیرنظامی را هدف حملات خود قرار می‌دهد. بدون تردید عدم مقابله جدی و اساسی با تعدیات حکام بغداد، آنان را در ادامه جنایاتشان جدی‌تر می‌سازد. بر این مبنا، جمهوری اسلامی ایران برای پاسخ‌گویی به این تجاوزات و برحذر داشتن رژیم عراق از ادامه حمله به مناطق صنعتی، کارگری و مسکونی ایران، پالایشگاه دوره در حومه بغداد را با یک موشک زمین به زمین هدف قرار داد.^(۲)

گفتنی است پالایشگاه مزبور در ۱۵ کیلومتری جنوب بغداد قرار دارد و یکی از بزرگ‌ترین پالایشگاه‌های نفت عراق است. این پالایشگاه، بنزین سوپر، بنزین هواپیما و نفت سفید و نیز روغن اتومبیل تصفیه و تولید می‌کند. رژیم بعثی عراق برای محافظت از این پالایشگاه عظیم نفتی، دو پایگاه موشکی زمین به هوا و یک سلسله مخازن هیدرولیکی در اطراف آن ایجاد کرده است. این مخازن هیدرولیکی به هنگام نزدیک شدن هواپیماها، به‌طور اتوماتیک نوعی گاز تیره رنگ برای استتار پالایشگاه از خطر حمله هوایی متصاعد می‌کنند.^(۳) این پالایشگاه با شش لوله نفتی ۱۲ اینچی که از منطقه موصل امتداد یافته، تغذیه می‌شود و اطراف آن دارای مخازن ذخیره نفت و بنزین می‌باشد.^(۴)

ستاد تبلیغات جنگ با انتشار اطلاعیه دیگری اعلام کرد که در صورت قطع حملات عراق به مناطق غیرنظامی ایران، عملیات مقابله به مثل ایران متوقف خواهد شد. در این اطلاعیه

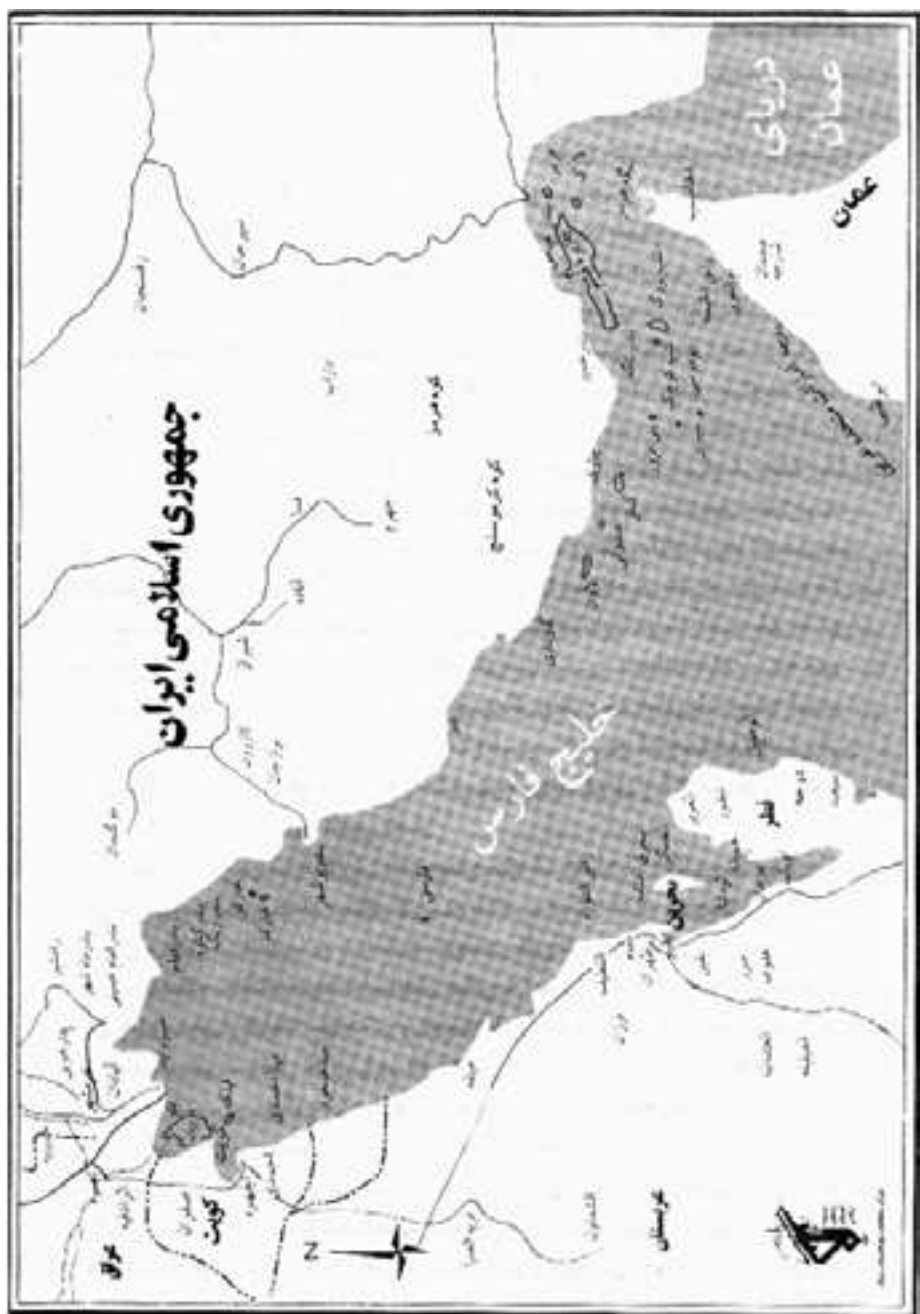
آمده است: بدون شک پاسخ کوبنده امروز سپاهیان ما به شرارت‌های چند روز گذشته حکام بغداد، صرفاً اقدامی برای برحذر داشتن آنان از دست زدن به جنایات تازه‌تر است. انتخاب پالایشگاه دوره بغداد به عنوان هدف موشک دوربرد زمین به زمین و شلیک آن در ساعت ۱:۲۵ بامداد، زمانی که این تأسیسات حتی از کارکنان عادی خود نیز خالی است، این امر را تصریح می‌کند که جمهوری اسلامی ایران قصد آسیب رساندن به مناطق غیرنظامی و شهروندان عراقی را ندارد و هرگز در این راه پیش‌قدم نخواهد شد. ستاد تبلیغات جنگ تأکید می‌کند، در صورتی که رژیم عراق از شرارت‌هایش دست کشیده و حمله به مناطق کارگری، اقتصادی، صنعتی و مسکونی ایران را قطع کند، جمهوری اسلامی ایران نیز عملیات مقابله به مثل خود را متوقف خواهد ساخت.^(۵)

۴۶۹

هوایم‌های عراقی امروز برای اولین بار پایانه نفتی "سیری" را که در ۹۰۰ کیلومتری نزدیک‌ترین پایگاه هوایی عراق قرار دارد، بمباران کردند و حداقل سه نفت‌کش اجاره‌ای ایران را با بمب‌های هدایت‌شونده لیزری فرانسوی هدف قرار دادند. برخی منابع معتقدند که عراق در این حمله از کشورهای دیگر منطقه کمک گرفته است. در حمله امروز چهار هوایم‌ای میراژ اف - ۱ عراق شرکت داشتند. این اولین بار در جنگ است که جنگنده‌های عراقی چنین برد طولانی را پرواز می‌کنند. نویسنده کتاب جنگ خلیج (GULF WAR) معتقد است که لازمه پرواز در چنین بردی، نیاز به سوخت‌گیری مجدد است. هوایم‌های عراقی احتمالاً یا سوخت‌گیری مجدد نموده‌اند و یا این که از برخی پایگاه‌های کشورهای عربی مانند عمان، عربستان سعودی یا بحرین استفاده کرده‌اند.^(۶) گفتنی است که نزدیک‌ترین پایگاه هوایی عراق به جزیره سیری، پایگاه ناصریه در بصره می‌باشد که نزدیک به ۹۰۰ کیلومتر با این جزیره فاصله دارد و بمب‌افکن‌ها و شکاری‌های عراق نمی‌توانستند بنزین کافی برای رفت و برگشت برای طی این مسافت داشته باشند.^(۷) بر اثر حمله امروز عراق به پایانه نفتی در جزیره سیری، دو نفت‌کش بزرگ، هدف واقع شدند که یکی از آنها به‌طور کامل سوخت. این حمله پیش‌ازظهر امروز صورت گرفت.

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع موثق گزارش داد که سوپر تانکر قبرسی "کللیا" (klelia)^(۸) و نفت‌کش "آذرپاد" (Azarpad)^(۹) بر اثر این حمله دچار آتش‌سوزی شدند. به گفته این منابع، نیروهای امداد توانستند حریق را در نفت‌کش قبرسی "کللیا" مهار کنند ولی نفت‌کش "آذرپاد" که در مالکیت ایران بود بر اثر حجم عظیم آتش کاملاً سوخت. این منابع همچنین گفتند که سه تن از خدمه کشتی آذرپاد و یک خدمه نفت‌کش قبرسی بر اثر این حمله جان خود را از دست دادند و یک تن نیز مجروح شد. در جزیره سیری، جریان بارگیری نفت به صورت کشتی به کشتی صورت می‌گیرد و در آن از چند سوپر تانکر به

منطقه خلیج فارس و جزایر آن

عنوان نفت کش مادر استفاده می‌شود. در این عملیات، نفت خام ارسالی از جزیره خارک با ده نفت کش متحرک به کشتی‌های مادر در جزیره سیری که کار ذخیره نفت را به عهده دارند، منتقل می‌گردد. طبق گزارش رسیده، سوپر تانکر "کللیا" یکی از کشتی‌های مادر بوده‌است. منابع موثق اطلاع دادند که جریان بارگیری نفت از جزیره سیری موقتاً متوقف شده‌است زیرا کلیه نفت کش‌ها برای اجرای عملیات امداد از پایانه بارگیری جدا شده‌اند.^(۱۰) رادیو بی.بی.سی در این باره گفت: در این حمله پنج نفت کش صدمه دیده‌است و حداقل سه تن از خدمه آنها کشته شده‌اند. سه فروند از نفت کش‌های به آتش کشیده شده عبارتند از: "کللیا" که در قبرس و "ونتوریا" (Venturia)^(۱۱) که در انگلستان به ثبت رسیده و کشتی "آذرپاد" که در مالکیت ایران بود. این نفت کش ایرانی نفت را از ایستگاه‌های اصلی بارگیری ایران در خارک به جزیره سیری در ۵۰۰ کیلومتری جنوب خارک حمل می‌کرد.

به گزارش رادیو بی.بی.سی، حداقل ۱۲ نفت کش دیگر جزیره سیری را ترک کرده‌اند تا از حملات هواپیماهای عراق در امان بمانند. گفته می‌شود که این هواپیماها از نوع میراژ بودند و به تازگی عراق آنها را از فرانسه خریده‌است.^(۱۲) سرویس‌های "بیمه‌گران لویدز" لندن نیز اعلام کردند: «دو نفت کش که به عنوان کشتی مخازن از آنها استفاده می‌شد، در حال سوختن می‌باشند. این دو نفت کش، ونتوریا (انگلیسی) و کللیا (قبرسی) می‌باشند. منابع مذکور تصریح می‌کنند که سومین کشتی مخزنی به نام "می‌سی‌سی‌پی" (Mississippi)^(۱۳) که مورد حمله قرار نگرفته، ناخدا و خدمه دو نفت کش دیگر را در خود جای داده‌است. "لویدز" مشخص نکرد که این حمله آیا تلفاتی در بر داشته‌است یا نه. به گفته منابع کشتی‌رانی، صادرات نفت خام ایران در هفته گذشته به دلیل بمباران‌های عراق از ۱/۶ میلیون بشکه در روز به ۸۰۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت.^(۱۴)

آسوشیتدپرس در این باره گزارش داد: «حمله یک اسکادران از جنگنده بمب‌افکن‌های عراقی به جزیره سیری و حمله موشکی ایران به بغداد، نمایانگر تشدید جدی جنگ ۷۰ ماهه بین ایران و عراق می‌باشد. منابع دیپلماتیک عرب در خلیج فارس و مدیران شرکت‌های نجات دریایی در منطقه معتقدند حمله هواپیماهای عراقی به سیری نمایانگر این مطلب است که نیروی هوایی عراق از قابلیت سوخت‌گیری هواپیماها در آسمان برخوردار شده و هم اکنون قادر است تمامی سواحل ایران را در خلیج فارس در معرض تهدید قرار دهد. مدیران شرکت‌های کشتی‌رانی می‌گویند: «هواپیماهای میراژ F1-EQ در حمله به جزیره سیری، در ارتفاعی پایین به جزیره حمله کردند و در این حمله از مسلسل و راکت استفاده نمودند.»^(۱۵)

رادیو بی.بی.سی در نقل این خبر گفت: هنگامی که عراق منتظر هجوم بعدی ایران است، این گونه عملیات برای تبلیغات اهمیت پیدا می‌کند. حمله هوایی امروز عراق علیه ترمینال (پایانه) موقت صدور نفت در جزیره سیری، یکی از مهم‌ترین تحولات اخیر جنگ ایران و عراق است.^(۱۶) در این حال، بازارهای نفتی جهان خیلی زود در مورد این اخبار واکنش نشان

دادند به گونه‌ای که بهای نفت خام برنت با ۵۷ سنت افزایش به ۱۲/۹۰ دلار و بهای نفت خام در امریکا با ۵۰ سنت افزایش به ۱۵/۲۵ دلار رسید.^(۱۷) از سوی دیگر، خبرنگار رویتر به نقل از منابع مطلع گزارش داد: انتظار می‌رود شرکت "لویدز" روز چهارشنبه افزایش حداقل معادل صد در صد را در نرخ بیمه اضافی نفت‌کش‌ها در این منطقه اعلام کند.^(۱۸)

۴۷۰

امروز علاوه بر "سیری"، برخی دیگر از مناطق کشور نیز در معرض تجاوز و حملات هوایی عراق قرار گرفت. مقارن ظهر امروز هواپیماهای عراقی حریم هوایی شهرهای همدان و اسلام‌آباد و همچنین بخش صالح‌آباد در استان ایلام را مورد تجاوز قرار دادند ولی پس از رو به رو شدن با آتش پدافند هوایی، بدون هیچ اقدامی گریختند.^(۱۹) همچنین در ساعت ۱۶:۳۰، چهار هواپیمای دشمن حوالی ایستگاه نورد را بمباران کردند که تلفات و ضایعاتی دربر نداشت.^(۲۰) در همین حال، به دنبال حملات اخیر هواپیماهای دشمن به نیروگاه اصفهان، حدود ۱۵۰ تن از کارشناسان فنی ایتالیایی شاغل در نیروگاه اسلام‌آباد اصفهان (واحد شماره ۱)، محل کار خود را ترک کردند ولی گروهی از مدیران ایتالیایی در حال حاضر مشغول کار می‌باشند. این ۱۵۰ تن که سه چهارم از همه افراد ایتالیایی شاغل در نیروگاه را تشکیل می‌دهند، به همراه کلیه افراد خانواده خود به بندرعباس منتقل شده‌اند. یک منبع آگاه در وزارت نیرو در این مورد به خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: پیش‌بینی نمی‌شود که تمام افراد ایتالیایی شاغل در نیروگاه اسلام‌آباد اصفهان، محل کار خود را ترک نمایند ولی حتی اگر چنین امری نیز اتفاق افتد، پرسنل و کارکنان شرکت توانیر از عهده نگه‌داری این نیروگاه برخوانند آمد.^(۲۱)

۴۷۱

در ادامه طراحی عملیات بزرگ آتی به کوشش نیروی زمینی سپاه و در پی‌گیری جوانب آن، امروز معاونت اطلاعات قرارگاه کربلا در مورد وضعیت نیروهای دشمن در شرق بصره، گزارشی داد که در آن آمده‌است: «دشمن منطقه شرق بصره را از نهر صوئیب تا جزیره بوارین با سپاه سوم پدافند می‌کند. این سپاه شامل پنج لشکر پیاده و مکانیزه (۳۱، ۵، ۳۰، ۸ و ۱۱) می‌باشد. در مجموع چهار لشکر پیاده و یک لشکر مکانیزه و ۱۷ تا ۲۰ گردان توپخانه در این منطقه مستقر هستند. در این محدوده همچنین دو پایگاه هوایی ناصریه و شعبیه فعالیت می‌کنند. دشمن در منطقه شرق بصره در امر استفاده از سلاح‌های شیمیایی موقعیت نسبتاً ممتازی دارد؛ به این ترتیب که موقعیت زمین و وزش بادهای موسمی منطقه شرق بصره، هماهنگ با منافع و تدابیر دشمن می‌باشد، لذا دشمن در صورت احساس خطر، از کلیه سلاح‌های شیمیایی موجود برای خنثی نمودن تک نیروهای خودی استفاده خواهد کرد.» درباره نقاط ضعف دشمن، در این گزارش آمده‌است: به دلیل تلفات قابل ملاحظه دشمن در عملیات والفجر ۸، استعداد پرسنلی دشمن نسبتاً ضعیف شده‌است، اما به دلیل داشتن امکانات و توانایی در بازسازی نیروها، اکنون دشمن توانسته‌است استعداد واقعی یگان‌های

خود را به حدود ۷۰ الی ۸۰ درصد برساند. اما نیروهایی که به تازگی به این یگان‌ها برای بازسازی ملحق شده‌اند، از آموزش و تجربه اندکی برخوردار هستند و با توجه به طولانی شدن جنگ و نداشتن انگیزه برای جنگیدن، نیروهای دشمن در وضعیت روحی بسیاری بدی به سر می‌برند.»

در این گزارش دربارهٔ نقاط قوت دشمن چنین نوشته‌اند: دشمن با توجه به در اختیار داشتن عناصر جاسوسی ضدانقلاب داخلی، امکانات اطلاعات ماهواره‌ای و آواکس‌های متعلق به کشورهای غربی و عربستان در منطقه خاورمیانه، از قابلیت اطلاعاتی بالایی برخوردار است. همچنین عملیات پدافندی دشمن در این منطقه دارای ویژگی‌های خاصی است که می‌توان به ایجاد موانع بازدارنده مصنوعی و طبیعی در جلو خطوط پدافندی‌اش اشاره کرد؛ از جمله این موانع، رها کردن آب در منطقه مقابل خط پدافندی خود، احداث شبکه سیم‌خاردار، ایجاد میدان‌های وسیع مین، حفر کانال‌های عمیق و استقرار کمین‌ها و پست‌های استراق‌سمع می‌باشد.» موردهای دیگری نیز در این گزارش به عنوان نقاط قوت دشمن ذکر شده‌است که عبارت‌اند از: ایجاد شبکه راه‌های مواصلاتی متعدد و مناسب؛ اتخاذ تاکتیک پدافند عمق‌دار در منطقه؛ وجود مواضع اشغال نشده (به‌عنوان خط دوم که نیرویی در آن مستقر نیست) در پشت خط اول؛ در دسترس بودن یگان‌های احتیاط و نزدیک بودن آنها به منطقه عملیاتی و استقرار پست‌های فرماندهی سپاه و لشکرها در پشت خطوط. دشمن از این لحاظ در وضعیت نسبتاً خوبی قرار دارد. همچنین از نظر پشتیبانی تدارکاتی - خدماتی و شبکه راه‌های مواصلاتی به سمت خطوط پدافندی در منطقه، دشمن وضعیت مناسبی دارد، ولی از نظر تغذیه نیروها با مشکل مواجه است، به‌طوری که هنگام تک نیروهای اسلام، این مسئله تشدید شده و در طول شبانه‌روز فقط در شب یک وعده غذا به نیروها داده می‌شود.^(۲۳)

در این گزارش اقدامات دیگر دشمن نیز ذکر شده‌است؛ از جمله: کاستن از وسعت محدودهٔ آب‌گرفتگی در منطقه شرق در حد فاصل نیروهای خودی و دشمن؛ فعالیت مهندسی؛ ایجاد شبکه راه‌های مواصلاتی؛ احتمالاً حفر یک کانال در جنوب کانال صوئیب برای رها کردن آب در منطقه و اجرای تک‌های محدود و موضعی برای تصرف کامل جزیره جنوبی و تهدید جزیره شمالی. سپاه یکم کربلا در گزارش خود هدف دشمن از این عملیات‌ها را چنین ذکر کرده‌است: دور نمودن نیروهای جمهوری اسلامی از عقبه‌های خود؛ برقرار کردن جناح شمالی در منطقه پدافندی خود؛ پوشاندن نقاط ضعف پدافندی خود؛ فعالیت برای شناسایی و عکس‌برداری از مواضع نیروهای ما و بمباران هوایی.^(۲۴)

۴۷۲

بررسی میزان پیش‌رفت کار در زمینه آماده‌سازی عملیات دربندیخان و آخرین وضعیت این منطقه و همچنین بررسی پیش‌رفت طرح‌های فریب علیه دشمن در منطقه غرب، موضوع بحث جلسه مشترک امروز مسئولان نیروی زمینی سپاه و مسئولان قرارگاه نجف (سپاه) بود. در این جلسه همچنین به توجه فرمانده قرارگاه خاتم برای تجهیز فرستنده رادیویی در منطقه جهت گسترش تبلیغات روانی اشاره شد. در جلسه امروز درباره عملیات دربندیخان با اشاره به تحرکات اخیر ضدانقلاب در منطقه، گفته شد که مسئله خاص در این منطقه، حضور ضدانقلاب است که به‌طور قوی در یک‌ماه گذشته فعالیت‌های خود را تشدید کرده‌است. ضدانقلاب در هفته گذشته در محورهای پاه - جوانرود ضمن حمله به نیروهای خودی، موفق به گرفتن سه اسیر و به شهادت رساندن هشت تن از آنها شده است. در ادامه، برخی اقدامات حفاظتی به منظور مقابله با این تحرکات مورد بررسی قرار گرفت.^(۴۴)

همچنین در این جلسه گزارشی در خصوص پیش‌رفت طرح‌های فریب در عملیات دربندیخان بیان شد و یکی از مسئولان قرارگاه نجف (حمیدی‌نیا) در این باره گفت «نیروها در خصوص طرح عملیات فریب در مناطق سومار و قصرشیرین کار شناسایی را شروع کرده‌اند که در نتیجه این عمل، دشمن به نیروهای خود در منطقه قصرشیرین اعلام آماده‌باش داده‌است.»^(۴۵) در جلسه امروز همچنین به تشدید جنگ‌های روانی علیه دشمن در این عملیات و به تأکیدات آقای هاشمی‌رفسنجانی در این زمینه اشاره شد.^(۴۶)

از سوی دیگر، در حالی که نیروها آماده‌سازی عملیات دربندیخان را آغاز کرده‌اند، گزارش اطلاعاتی رسیده از این محور حاکی است که وضعیت دشمن در این محور غیرعادی است و در زیر شاخ شمیران در حال احداث استحکامات و موانع می‌باشد.^(۴۷)

۴۷۳

هفتمین کاروان راهیان کربلا از شهرهای رشت، منجیل، رودبار و شفت استان گیلان راهی جبهه‌ها شد و به همراه آنها ۲۱۰ کامیون حامل کمک‌های مردمی نیز به جبهه‌ها ارسال شد. همچنین شهرهای کرمان، ساری، قائم‌شهر، کازرون، ممسنی، فسا، لامرد، کوار فارس و آشتیان، شاهد اعزام داوطلبان به جبهه‌های نبرد بودند.^(۴۸)

در همین حال، واحد تبلیغات ستاد ناحیه خراسان هشدار داد که به دلیل کمبود شدید امکانات تبلیغی، تا زمان تأمین این امکانات، قادر به کار گسترده برای ایجاد حرکت عمومی و جذب نیروی مورد نیاز نخواهد بود.^(۴۹) از سوی دیگر، مسئول واحد بسیج ناحیه باختران ضمن بیان مشکلات پرداخت حقوق بسیجیان، طی نامه‌ای اعلام کرد: «چنانچه مرکز قادر به حل این مشکل نیست و توانایی پرداخت حقوق رزمندگان این ناحیه را ندارد، مشخص نماید تا با توکل بر خداوند و تدابیر لازم و با مساعدت امت حزب‌الله، اقدامی صورت گیرد.»^(۵۰)

۴۷۴

در ادامه جنگ تبلیغاتی - سیاسی علیه ایران با محور طرح پیشنهادی پنج ماده‌ای صدام، شاذلی قلیبی، دبیرکل اتحادیه عرب، طی بیانیه‌ای ضمن اشاره به "طرح صلح" مزبور اظهار امیدواری کرد که در نهایت، منطق و مرام مسلمانی پیروز شود و تهران موافقت نماید تا به جنگی که منابع اعراب و ایرانیان را نابود کرده‌است، خاتمه دهد. وی به تهران اطمینان داد که منظور اعراب از این درخواست چیزی جز حفظ منافع مشترک ایران و عراق نبوده و هدف این است که دو طرف کوشش‌های خود را صرف بهبود وضع ملی و نجابت و افتخار آن بنمایند.^(۳۱)

شیخ صباح الاحمد الصباح معاون نخست‌وزیر و وزیر خارجه کویت نیز در سخنانی که در شماره امروز روزنامه کویتی "القبس" به چاپ رسید، گفت: «کویت خواهان راه‌حلی برای جنگ ایران و عراق در چارچوب تلاش‌های سازمان ملل و شورای امنیت می‌باشد... دولت کویت با تأیید طرح پنج ماده‌ای صلح صدام، از برادران ایرانی می‌خواهد که به این طرح پاسخ مثبت دهند.»^(۳۲)

۴۷۵

رئیس سازمان عفو بین‌الملل در امریکا طی نامه سرگشاده‌ای دولت عراق را به نقض حقوق بشر و اعمال شکنجه‌های فجیع بر کودکان، زنان و مردان و همچنین اعدام گسترده مخالفان، متهم کرد. رادیو امریکا طی گزارشی در مورد نقض حقوق بشر و اعمال شکنجه در زندان‌های عراق، اعلام کرد: «رئیس سازمان عفو بین‌الملل در امریکا طی نامه سرگشاده‌ای به دبیر روزنامه نیویورک تایمز، دولت عراق و "نزار حمدون" سفیر آن کشور در واشنگتن را به سبب نادیده گرفتن موازین حقوق بشر و تکذیب شکنجه کودکان و نوجوانان در عراق، مورد حمله قرار داد.» "دیوید وبر" در این نامه ضمن زشت شمردن نامه‌ای که نزار حمدون روز هفتم ژوئیه در نیویورک تایمز به چاپ رسانده بود، نوشته‌است: «واقعیت آن است که سفیر عراق نماینده دولتی است که در زندان‌هایش کودکان، زنان و مردان عاجز را حلق‌آویز می‌کند، می‌سوزاند و استخوان‌هایشان را درهم می‌شکند.» وی تأکید کرده‌است: «سفیر عراق و دولت بغداد از جزئیات گزارش سالانه سازمان عفو بین‌الملل مبنی بر این که ۳۰۰ کودک بین سنین ۱۰ تا ۱۴ سال در سلیمانیه عراق در اواخر سپتامبر و اوایل اکتبر (نیمه اول مهر) گذشته بازداشت شدند، آگاهی کامل داشته‌است.» به گفته "دیوید وبر" بستگان بسیاری از بازداشت‌شدگان، مخالف حکومت بغداد بودند و سه تن از کودکان، زیر شکنجه جان سپردند، سپس اجساد آنها در خیابان‌های سلیمانیه رها شد. همچنین در اکتبر گذشته گزارش شد که هشت تن در قبرستان سلیمانیه زنده به گور شدند. رئیس سازمان عفو بین‌الملل در امریکا، افزوده‌است: «نزار حمدون اطلاعات گسترده‌ای در زمینه توسل دولتش به شکنجه دریافت کرده‌است؛ از جمله، گفته "رابرت اسپرلینگ" یک شهروند آمریکایی در زمینه اعمال شکنجه

به دستور دولت عراق است که بعداً مورد تأیید پزشکان نیز قرار گرفت ... یک دانشجو که سه سال پیش از زندان عراق آزاد شد، گفت: بر اثر شکنجه در زندان، دماغش شکست. علاوه بر آن، این دانشجو گفت که وی را در سردخانه‌ای محبوس کردند و با سیگار و یک میله‌داغ به شکنجه‌اش پرداختند، سپس او را مورد تجاوز جنسی قرار دادند. به گفته دانشجوی عراقی، به دنبال این شکنجه‌ها مادر ۷۳ ساله‌اش را به همراه سه برادر و سه خواهر و پنج کودک خردسال پیش‌روی وی فلک کردند و شوک الکتریکی دادند.» به نوشته "دیوید وبر"، یک گزارش دیگر حاکی است که زندان‌بان‌های عراقی، نوزادان را در سلول‌های همجوار والدینشان زندانی می‌کنند و به منظور وادار ساختن پدر و مادرها به اقرار، از دادن شیر به آنها خودداری می‌ورزند.

رئیس سازمان عفو بین‌الملل در امریکا، سپس چنین نوشته‌است: «عراقی‌ها دائماً این‌گونه اتهامات را رد کرده و تعهد خود را به حقوق بشر اعلام می‌دارند ... نزار حمدون در نامه خود به نیویورک تایمز به گزارش‌های مربوط به شکنجه و کشتار زندانیان اشاره نکرده‌است ... در یک مورد به‌خصوص، مقامات عراقی پذیرفتند که یک گزارش سازمان عفو بین‌الملل مربوط به شکنجه را مورد بررسی قرار خواهند داد؛ البته به شرطی که قربانیان شکنجه به عراق باز گردانده شوند.» گزارش وزارت خارجه امریکا نیز حاکی است که احتمال اعمال شکنجه در زندان‌های عراق بدون تصویب مقامات بلندپایه عراق، بسیار کم است. رئیس سازمان عفو بین‌الملل در امریکا، افزوده‌است: «در سال جاری نیروهای امنیتی عراق ۲۱ تن را در سلیمانیه و اربیل کشته‌اند؛ از این تعداد ۱۵ تن دانش‌آموز و دانشجو بودند. روز نهم آوریل گذشته نیز شش جوان زیر ۱۸ سال در محوطه بیرون زندان سلیمانیه به تلافی حمله نافرجام به جان یک مقام دولتی، اعدام شدند.» "جیمز دیوید وبر" در خاتمه نامه خود به روزنامه نیویورک تایمز نوشته‌است: «زمان آن رسیده‌است که مردم امریکا سفیر بغداد در واشنگتن را مورد مؤاخذه قرار دهند تا سرنوشت کودکان ناپدید شده در بغداد روشن شود.»^(۳۳)

۴۷۶

روزنامه "کی‌زائی" چاپ ژاپن در گزارشی از عراق، نوشت: «عراق قادر به تأمین مخارج جنگی نیست. با کاهش قیمت نفت خام، ارزهای خارجی در عراق به‌شدت کاهش یافته و پرداخت بهای کالاهای وارداتی آن کشور نیز مشکلات فراوانی را برای دولت صدام به‌وجود آورده‌است.» این روزنامه مسئله بدهی‌های خارجی عراق را به‌عنوان یک اصل اساسی در ادامه جنگ عراق و ایران که در آینده این جنگ نقش مهمی خواهد داشت، ذکر کرده و افزوده‌است: «مسئله ادامه روابط بازرگانی با کشورهای همسایه و همچنین کشورهای پیش‌رفته، برای این دو کشور بسیار حائز اهمیت است.» "کی‌زائی" به نقل از یک روزنامه اقتصادی انگلیسی‌زبان، نوشته‌است: «ذخیره ارزی عراق در سال‌های قبل از جنگ به میزان ۲۰ میلیارد دلار بود ولی در حال حاضر این مقدار به حدود یک میلیارد دلار کاهش

یافته‌است. گفته می‌شود که این کشور احتمالاً حدود ۵۰ میلیارد دلار نیز به عربستان سعودی بدهی داشته‌باشد.^(۳۴)

۴۷۷

به دنبال سفرهای اخیر وزیر خارجه ایران در آستانه اجلاس عدم‌تعهد، دیدار وی از سیرالئون نیز پایان یافت و دو کشور با صدور بیانیه مشترکی ضمن محکوم کردن حملات علیه مناطق مسکونی، تهدید خطوط کشتی‌رانی و هوایی و استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی عراق، حمایت خود را از حذف عامل تشنج و برقراری صلح و ثبات پایدار در منطقه ابراز داشتند.^(۳۵) همچنین به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، وزیر امور خارجه کشورمان در کشور آفریقایی "بورکینافاسو" با رئیس‌جمهوری و وزیر امور خارجه این کشور دیدار کرد. طبق این گزارش، وزیر امور خارجه بورکینافاسو در دیدار با هیئت ایرانی ضمن اظهار خرسندی از دیدار اخیر خود از تهران، مواضع جمهوری اسلامی ایران در جنگ تحمیلی را مورد تأیید مجدد قرار داد و گفت: «تجاوز عراق علیه کشور شما امری روشن است و همان‌گونه که مسئولان جمهوری اسلامی ایران معتقدند، نه تنها می‌باید از کشور خود دفاع کنید بلکه لازم است ریشه تجاوز را در منطقه بخشکانید.»^(۳۶)

۴۷۸

دبیر شورای عالی دفاع و سرپرست کمیسیون اسیران عراقی (آقای نظران) در گفت‌وگویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی با اشاره به رقم بیش از ۵۰ هزار اسیر عراقی که هم‌اکنون در اردوگاه‌های مختلف ایران نگهداری می‌شوند، گفت: «کلیه اسرای عراقی از امکانات رفاهی، بهداشتی و ورزشی برخوردارند و تاکنون شمار زیادی از آنها در کلاس‌های سوادآموزی از نعمت خواندن و نوشتن بهره‌مند شده‌اند.» وی با اشاره به انجام شدن خدمات مختلف در اردوگاه‌ها، افزود: «اکنون کلاس‌های مختلفی در زمینه‌های علوم کلاسیک، معارف و زبان‌های خارجی در اردوگاه‌ها برپا است و تورهای زیارتی به‌طور مرتب برای اسرا دایر است.» وی سپس با اشاره به پی‌گیری مسائل و مشکلات اسیران در کمیسیونی که با شرکت نهادهای ذی‌ربط و تحت نظر شورای عالی دفاع تشکیل شده‌است، گفت: «درخواست پناهندگی از عمده‌ترین مسائلی است که این کمیسیون به آن می‌پردازد و تاکنون تعداد بسیار زیادی از اسرا که از عملکرد گذشته خود پشیمان هستند، از جمهوری اسلامی ایران درخواست پناهندگی کرده‌اند و خانواده برخی از این اسرا از عراق رانده شده و به ایران آمده‌اند... در این کمیسیون به درخواست پناهندگی این افراد رسیدگی می‌شود و زمانی که این کمیسیون نظر خود را مبنی بر بلامانع بودن پناهندگی اعلام کرد، اقدام لازم برای آزادی آنها در ایران انجام می‌شود.» سرپرست کمیسیون اسیران با اشاره به درخواست مکرر جمعی از اسیران برای اعزام به جبهه‌های جنگ، گفت: «از آنجایی که این اقدام مخالف مقررات بین‌المللی می‌باشد، مسئولین تاکنون اظهارنظری در این رابطه نکرده‌اند.»^(۳۷)

یکی از اردوگاه‌های محل نگهداری اسیران عراقی

۴۷۹

یک هواپیمای آموزشی (جت فالکون ۲۰) متعلق به شرکت هواپیمایی آسمان با هدایت خلبان آن (علی‌اکبر محمدی) پس از برخاستن از فرودگاه رشت، خاک ایران را ترک کرد و با استفاده از فضای ترکیه در یکی از فرودگاه‌های بغداد به زمین نشست.^(۳۸) در این باره خبرگزاری یوگسلاوی ضمن تأیید این خبر، به نقل از مصاحبه خلبان در بغداد، اقدام وی را یک اقدام شخصی و در اعتراض به جنگ ایران و عراق توصیف کرد. خبرگزاری آلمان، رویتر و کویت نیز گزارش‌های مشابهی منتشر کردند^(۳۹)

۴۸۰

مسئله روبه‌رو شدن یا نشدن حریفان ایرانی و عراقی در بازی‌های المپیک سئول موضوع بحث‌های سیاسی فراوانی در محافل ورزشی شده‌است. رئیس کمیته ملی المپیک ایران آقای حسن غفوری‌فرد در این باره گفت: «در مورد این مسئله هنوز با وزارت امور خارجه هماهنگی

≡ خلبان نامبرده یک ماه پس از فرار، از طریق عراق به آلمان غربی رفت و در روز جمعه ۲۶ دی ماه ۱۳۶۵ در هامبورگ به دست دو ناشناس کشته شد. پلیس هامبورگ این ترور را سیاسی و مربوط به اداره امنیتی پلیس دانست. (دفتر نمایندگی امام در سپاه، رویدادها و تحلیل، شماره ۲۸، ۱۳۷۵/۱۱/۲۷، ص ۲۴).

لازم انجام نشده است ... با عدم حضور در مقابل عراقی‌ها، قهرمانی مسلم خود را از دست می‌دهیم، اما در هر صورت تصمیم نهایی برعهده مسئولان است.^(۴۰)

در این مورد یک مفسر روزنامه کیهان نیز در پاسخ به مواضع برخی از افراد مبنی بر تجویز رویارو نشدن با ورزشکاران عراقی، نوشت: «رویارویی ورزشکاران ایران با ورزشکاران عراق در قالب تماس با مردم مسلمان آن کشور صورت می‌گیرد نه در قالب هیئت ورزشی رژیم عراق، چرا که رفتن به سئول و عدم رویارویی با ورزشکاران عراق، مساوی با بازماندن از کسب افتخار و هدر دادن هزینه‌های گزاف خواهد بود و همان بهتر که چنین سفری انجام نگیرد.»^(۴۱)

۴۸۱

نهضت آزادی با انتشار جزوه‌ای به بررسی وضعیت جنگ ایران و عراق پرداخت و چشم‌انداز سیاهی برای احتمالات مختلف ترسیم کرد و حتی پیروزی نظامی بر عراق را بی‌ارزش خواند. در این جزوه ضمن طرح احتمالات مختلف درباره آینده جنگ، چنین آمده است: «هر چند پیروزی بر صدام آرزوی ماست اما به فرض انجام شدن نیز آن را نمی‌توان موفقیتی دانست زیرا ما تنها یک شخص فاسد را نابود کرده‌ایم و در عوض صدها هزار نفر از مردم خود را به کشتن داده‌ایم و خرابی‌های بی‌شمار را برای کشور به وجود آورده‌ایم و قرن‌ها باید به جبران آن بپردازیم ... احتمال تداوم جنگ فرسایشی از احتمال پیروزی قطعی بیشتر است. این امر می‌تواند آشفتگی‌های اجتماعی و سرکوب سیاسی را در داخل تشدید کند و ضرر و زیان ادامه یابد و در نهایت اگر ضعف نظامی و روحی ما بتواند به برتری دشمن بینجامد و یا به حالت نه جنگ و نه صلح منتهی شود، این حالت می‌تواند فاجعه‌انگیز باشد؛ صدام به کشور ما مجدداً سرازیر می‌شود و شرایط و جرائم جان‌سوزی را بر ما تحمیل می‌نماید.» نهضت آزادی در خاتمه از تصمیم‌گیران می‌خواهد که واقع‌بینی به خرج دهند زیرا ادعاهای دور پروازانه برای سرنگونی فوری کفر و استکبار در جهان و رفع فتنه از عالم، برتر از وظیفه اسلامی و طاقت انسانی بوده و مخالف مشیت‌الهی است. در این جزوه همچنین آمده است: ما ناامید نیستیم زیرا نشانه‌هایی از واقع‌بینی در بیانات و اقدامات برخی از مسئولان ظاهر شده است.^(۴۲)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۵/۵/۲۱

- ۱- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۲۲، ص ۲، تهران، خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۲- پیشین.
- ۳- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۱، به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۴- روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۱۸، اهواز، خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۵- مأخذ شماره ۱.
- ۶- Ballenge, Edgardo, The Gulf War, London: Brasse's Defence Publishers, 1988
- ۷- نشریه کیهان (چاپ لندن)، ۱۳۶۵/۵/۳۰، ص ۱.
- ۸- Sreedher Kapil Kaul, Tanker War, Aspect of Iraq-Iran War (1980-88), New Delhi: ABC Publishing Hose, 1989, P.109
- ۹- پیشین.
- ۱۰- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۶، ۱۳۶۵/۵/۲۲، ص ۱۲.

- ۱۱- مأخذ شماره ۸، P.110
- ۱۲- مأخذ شماره ۱۰، ص ۱۵، رادیو بی.بی.سی، ۶۵/۵/۲۱
- ۱۳- مأخذ شماره ۱۱
- ۱۴- مأخذ شماره ۱۰، ص ۱۰، خبرگزاری فرانسه، ۶۵/۵/۲۱
- ۱۵- مأخذ شماره ۱۰، ص ۸، منامه، آسوشیتدپرس، ۶۵/۵/۲۱
- ۱۶- واحد مرکزی خبر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۳۶۵/۵/۲۲، ص ۵ و ۶، به نقل از رادیو بی.بی.سی، ۶۵/۵/۲۱
- ۱۷- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۷، ۱۳۶۵/۵/۲۳، ص ۲۳، "فایننشال تایمز".
- ۱۸- پیشین، ص ۹، لندن، خبرگزاری رویتر، ۶۵/۵/۲۲
- ۱۹- مأخذ شماره ۱۰، ص ۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۲۰- سند شماره ۱۵۱۷۴، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی"، شماره ۱، نیروی زمینی ارتش، (رکن ۲ قرارگاه عملیاتی جنوب)، ۱۳۶۵/۵/۲۱ تا ۱۳۶۵/۵/۲۲، ص ۴.
- ۲۱- مأخذ شماره ۱۰، ص ۳۱.
- ۲۲- سند شماره ۷۸۴۱۵، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی شماره ۲"، معاونت اطلاعات سپاه یکم کربلا، ۶۵/۵/۱۴ تا ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۱ تا ۷.
- ۲۳- سند شماره ۱۲۳۱۸، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: معاونت اطلاعات سپاه یکم (کربلا)، ۱۳۶۵/۵/۱۴ تا ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۵.
- ۲۴- سند شماره ۱۸۱۳۳/پ ن، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ۶۹ (بررسی میزان پیش‌رفت کار آماده‌سازی عملیات دربندیخان و پیش‌رفت کار طرح‌های فریب در منطقه غرب) (قرارگاه نجف، ۱۳۶۵/۵/۲۱، نوار شماره ۱۹۹۵۹)، ص ۲۷ و ۴۵.
- ۲۵- سند شماره ۱۲۲۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت راوی، قرارگاه خاتم، راوی: ابوالفضل موسوی، ۱۳۶۵/۵/۱۲ تا ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۶۵.
- ۲۶- مأخذ شماره ۲۵، ص ۶۵
- ۲۷- سند شماره ۶۰۶۲۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی" شماره ۱ (اطلاعات عملیات محور شیخ سله)، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۱.
- ۲۸- روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ۱۸، رشت، خبرنگار
- کیهان؛ و- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۲۲، ص ۴؛ و- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۱۱.
- ۲۹- سند شماره ۱۵۱۵۳، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد تبلیغات و انتشارات، به ستاد ناحیه خراسان، ۱۳۶۵/۵/۲۱.
- ۳۰- سند شماره ۷۴۸۷۷، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه پاسداران ناحیه باختران (واحد بسیج مستضعفین)، "مشکلات حقوق رزمندگان"، ۱۳۶۵/۵/۲۱.
- ۳۱- مأخذ شماره ۱۰، ص ۲۲، تونس، خبرگزاری کویت، ۶۵/۵/۲۱
- ۳۲- مأخذ شماره ۱۰، ص ۷، ۱۳۶۵/۵/۲۱، مجله "القیس".
- ۳۳- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۲۳، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، به نقل از رادیو امریکا؛ و- اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، "بررسی مطبوعات جهان"، نشریه شماره ۱۱۷۸، ۱۳۶۵/۷/۱۶، ص ۲۷، به نقل از روزنامه فرانسوی "لوکوتیدین دوپاری"، ۱۲ اوت ۱۹۸۶. و- مأخذ شماره ۱۶، ص ۲۰ تا ۲۲، به نقل از رادیو امریکا.
- ۳۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۲، به نقل از روزنامه ژاپنی "کی‌زائی".
- ۳۵- پیشین، ص ۱۲، به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۳۶- مأخذ شماره ۱، ص ۱۲، از خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۳۷- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۱۲.
- ۳۸- سند شماره ۷۴۸۷۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده منطقه یک ثارالله، به فرمانده کل سپاه، ۱۳۶۵/۵/۲۱
- ۳۹- مأخذ شماره ۱۰، ص ۳۳، خبرگزاری تانیوگ.
- ۴۰- روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۵/۲۲، ص ۱۷.
- ۴۱- مأخذ شماره ۴، ص ۱۷.
- ۴۲- مأخذ شماره ۱۰، ص ۲۰، بغداد، خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۵/۵/۲۱.
- ۴۳- سند شماره ۰۱۵۱۵۰، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات سپاه، بولتن نوبه‌ای جنگ شماره ۳، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۳۹ تا ۴۵ جزوه مواضع نهضت آزادی درباره جنگ.